

Ο Συνταγματάρχης Φώτιος Πανταζής (1867-1929)

Κωστής Κοκκινόφτας

Ανάμεσα στους Κυπρίους που υπηρέτησαν τον Ελληνικό στρατό από υπεύθυνες θέσεις που το Έθνος μαχόταν στα πολεμικά πεδία για την απελευθέρωση των σκλαβωμένων του εδαφών περιλαμβάνεται και ο ηρωικός συνταγματάρχης Φώτιος Πανταζής. Η συμμετοχή του στον άτυχο Ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897, στους απελευθερωτικούς βαλκανικούς αγώνες του 1912-1913 και στον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο, σε συνδυασμό με την ανδρεία που επέδειξε υπήρξε ιδιαίτερα τιμητική τόσο για τον ίδιο όσο και για την κωμόπολη της Κυθρέας από την οποία καταγόταν.

Ο Φώτιος Πανταζής γεννήθηκε το 1867 στην ενορία Αγίου Ανδρονίκου της κατεχόμενης σήμερα από τα Τουρκικά στρατεύματα εισβολής Κυθρέας. Οι γονείς του Μιχάλης Χάτζου και Δέσποινα, απέκτησαν εκτός από τον Φώτιο και άλλα τρία παιδιά, τον Κωνσταντίνο Πανταζή⁽¹⁾ ο οποίος σπούδασε ιατρική και ειδικεύτηκε στην ωτορινολαρυγγολογία, τον Κυριάκο που κατοίκησε στη Λεμεσό και τον Χατζηχριστόδουλο πιο γνωστό ως Χάτζιο ο οποίος έζησε όλη τη ζωή του στην Κυθρέα. Ο Κωνσταντίνος Πανταζής μετά την αποφοίτησή του από την Ελληνική Σχολή Λευκωσίας εργάστηκε για κάποιο διάστημα ως δάσκαλος στο Αρρεναγωγείο του Αγίου Ανδρονίκου. Στη συνέχεια σπούδασε στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και ακολούθως ίδρυσε κλινική στη Λευκωσία όπου και εγκαταστάθηκε. Υπήρξε ίσως ο αρχαιότερος γιατρός της Κυθρέας.

Στην πολύ μικρή ηλικία των 14 χρόνων, στα 1881, ο νεαρός Φώτιος εγκατέλειψε την Κύπρο και εγκαταστάθηκε στην Αθήνα όπου τελείωσε τις γυμνασιακές του σπουδές. Το όραμα της Μεγάλης Ελλάδας που συνέπαιρ-

νε τον Ελληνισμό στα τέλη του περασμένου αιώνα και η επιθυμία να βοηθήσει και αυτός με την έμπρακτη συμμετοχή του στην απελευθέρωση και της ιδιαίτερης του πατρίδας, τον οδήγησαν στις τάξεις του Ελληνικού στρατού. Η μόρφωση, η ευφυΐα και οι στρατιωτικές του ικανότητες εκτιμήθηκαν από τους ανωτέρους του και σύντομα προήχθη σε επιλοχία. Του δόθηκε παράλληλα η ευκαιρία να διεκδικήσει με εξετάσεις την είσοδό του στη Σχολή Υπαξιωματικών όπου πέτυχε από τους πρώτους. Κατά τη διάρκεια δε της τετράχρονης στρατιωτικής του φοίτησης ξεχώρισε για το ήθος και τις επιδόσεις του. Λίγο μετά την αποφοίτησή του έγινε ανθυπολοχαγός και τοποθετήθηκε στο πεζικό.

Στο όπλο αυτό τον βρήκε να υπηρετεί ο άτυχος Ελληνοτουρκικός πόλεμος του 1897. Μετέβη από τους πρώτους στην Κρήτη που είχε στο μεταξύ μεταβληθεί σε εστία πολεμικών επιχειρήσεων, όπου και διεκρίθη για την ανδρεία και τις στρατιωτικές του ικανότητες. Στη συνέχεια υπηρέτησε σε διάφορες μονάδες συμμετέχοντας ενεργώς στην όλη προσπάθεια αναδιοργάνωσης και ενδυνάμωσης του ελληνικού στρατού που λίγο αργότερα έμελλε να απελευθερώσει τη Μακεδονία, την Ήπειρο και τη Θράκη. Τόσο στον Α΄ Βαλκανικό

πόλεμο που κηρύχθηκε από την Ελλάδα, τη Σερβία, το Μαυροβούνιο και τη Βουλγαρία εναντίον της Τουρκίας στις 3 Οκτωβρίου 1912, όσο και στον Β' Βαλκανικό πόλεμο που ξέσπασε τον Ιούνιο του 1913 μεταξύ Ελλήνων και Σέρβων από τη μια και Βουλγάρων από την άλλη, ο Φώτιος Πανταζής ενθουσιώδης και ορμητικός οδήγησε τη μονάδα του σε περιφανείς νίκες πολεμώντας στην πρώτη γραμμή του μετώπου. Προς το τέλος όμως του πολέμου τραυματίστηκε σοβαρά από βουλγαρική σφαίρα που τον έπληξε στο λαιμό και που διαπέρασε την κάτω του σιαγόνα. Το τραύμα αυτό του προκάλεσε σοβαρά προβλήματα υγείας, γεγονός που τον κράτησε για αρκετό διάστημα μακριά από το στρατό. Είναι χαρακτηριστικό ότι αδυνατούσε να δεχθεί στερεή τροφή ακόμη και μετά την έξοδό του από το νοσοκομείο. Επίσης δεν μπορούσε να μιλήσει ευκρινώς αφού η σφαίρα του είχε αποκόψει το υπογλώσσιο νεύρο. Μετά το τέλος του πολέμου τιμήθηκε για τη συμβολή του στην απελευθέρωση των σκλαβωμένων ιστορικών Ελληνικών πατρίδων με παρασημοφορία και ειδικό μετάλλιο ανδρείας.

Στο μεταξύ ξέσπασε ο Α' Παγκόσμιος πόλεμος (1914-18) στον οποίο η Ελλάδα εισήλθε το 1917, μετά από αρκετές εσωτερικές πολιτικές διαμάχες. Ο Φώτιος Πανταζής συμμετείχε και στον αγώνα αυτό με το βαθμό του ταγματάρχη τον οποίο απέκτησε στα πεδία των μαχών κατά τη διάρκεια των Βαλκανικών πολέμων. Οι στρατιωτικές του ικανότητες απέβησαν για άλλη μια φορά πολύτιμες για τον ελληνικό στρατό που τον τίμησε και σε αυτό τον πόλεμο με μετάλλιο ανδρείας. Τιμήθηκε επίσης για τη συνολική του προσφορά και από την πολιτεία με το Χρυσό Σταυρό του Σωτήρος. Τρία χρόνια αργότερα, στα 1921, προήχθη⁽²⁾ σε αντισυνταγματάρχη και του ανετέθη η Διοίκηση του 25ου Συντάγματος που έδρευε στη Μακεδονία. Αποστρατεύθηκε τελικά με το βαθμό του συνταγματάρχη.

Την Κύπρο επισκέφθηκε⁽³⁾ το 1925 μετά από 44 χρόνια συνεχούς παραμονής στην Ελλάδα. Μαζί με την Ελλαδίτισσα σύζυγο του Μαρία Λίνθη αφίχθηκε στη Λευκωσία τον Ιούνιο του 1925 και φιλοξενήθηκε από τον αδελφό του Κωνσταντίνο μέχρι τον Οκτώβριο που επέστρεψε στην Αθήνα. Λίγες μέρες αργότερα επισκέφθηκε⁽⁴⁾ την Κυθρέα όπου του έγινε μεγαλειώδης υποδοχή. Αντιπροσωπεία κατοίκων μαζί με τον αδελφό του Χατζηχριστόδουλο που κρατούσε ελληνική σημαία, τον συνώδευσε πεζή από την Λευκωσία στην Κυθρέα. Ακολουθούσε, με αυτοκίνητο όμως, ο συνταγματάρχης με τη γυναίκα του. Τον πομπή ανέμεναν λίγο έξω από την κωμόπολη, στην τοποθεσία "Σγαφτό", πλήθος κατοίκων αρκετοί από τους οποίους κρατούσαν σημαίες και λάβαρα, με επί κεφαλής ιερείς, το δήμαρχο και τους δασκάλους Παπαμιλιτιάδη, Αριστόδημο Σπανό και Χαράλαμπο Χατζηζηδά. Η άφιξη του έγινε δεκτή με στρατιωτικό εμβατήριο που σάλπισε νέος του χωριού και ζητωκραυγές του κόσμου. Μετά την προσφώνηση του Δημάρχου Λεμονοφιδη και την αντιφώνηση του συνταγματάρχη όλοι μετέβησαν στον ιερό ναό Αγίου Ανδρονίκου όπου τελέστηκε πανηγυρική δοξολογία. Εψαλλε η χορωδία του ιερού ναού Φανερωμένης που είχε προσκληθεί ειδικά για το λόγο αυτό.

Πριν από την αναχώρησή του από την Κύπρο ο συνταγματάρχης Φώτιος Πανταζής επισκέφθηκε το Παγκύπριο Γυμνάσιο και απηύθυνε προς τους μαθητές τον πιο κάτω λόγο:⁽⁵⁾

(Κύριοι καθηγηταί,

Εύελπς μαθητώσα νεολαία,

Επανελθών εις την φιλάτην μου Κύπρον, μετά μακράν αποδημία 44 όλων ετών, εθεώρησα καθήκον μου να επισκεφθώ το Πρότυπον εν τη Ανατολή Γυμνάσιον μας, ούτινος η φήμη έφθασε πολύ πέραν αυτής, ίνα βεβαιωθώ αυτοπροσώπως περί της προόδου

υμών των μαθητών. Επειδή όμως το άριστον τούτο εκπαιδευτήριον ήργει κατά την εποχήν της αφίξεως μου λόγω της εποχής του έτους, ανέβαλον την επίσκεψίν μου δια σήμερα, παραμονήν της αναχωρήσεώς μου. Επί τη ευκαιρία ταύτη παρακαλώ να μου επιτρέψητε να κάνω συστάσεις τινας, καίτοι λόγω τραύματος του υπογλωσσίου νεύρου μου τραυλίζω ολίγον τι. Αναλογιζόμενος παιδιά μου, ότι είσθε οι μέλλοντες αναπληρωταί σύμπαντος του επιστημονικού κόσμου της σήμερα και πάντων εν γένει των επιλέκτων της πολιτείας, σας συνιστώ επιμέλειαν, ής βεβαίως δεν στερείσθε, ίνα καταστήτε αριστείς και αναπέμπω τας θερμότερας των ευχών μου εις την θεάν της ευφυΐας όπως σας επιβοηθή εις τούτο. Και διότι εκ πείρας γνωρίζω και διότι προϊόντος του χρόνου αλλάσσουν αι συνθήκαι του βίου, φρονώ ότι αι μετριότητες θα περιφρονώνται εκ της κοινωνίας και αναμφισβήτως θα βιοπολαίσωσι χωρίς να απολαμβάνωσι τα του ζην οπότε μυριάκις προτιμότερον να τραπήσι εις βιοποριστικόν τι επάγγελμα και μη ματαιοπονώσι χάνοντες πολύτιμον χρόνον και χρήμα προς επιστημονικήν μόρφωσιν.

Περαίνων αγαπητά μου παιδιά τας ελαχίστας ταύτας συστάσεις μου δεν θα παραλείψω του να συστήσω υμίν, ίνα οσάκις συσκέπτεσθε μετά των προσφιλών σας γονέων ή κηδεμόνων σας ή και κατ' ιδίαν ακόμη, να μη λησμονείτε και το στρατιωτικόν επάγγελμα, όπερ αρμόζει εις τους φύσει ζωηρούς, διότι η τάλαινα Κύπρος μας, αν και αποτελεί μέγα τμήμα του Ελληνισμού, δεν αντιπροσωπεύεται επαρκώς εις τα στελέχη του ελληνικού στρατού. Οι εν τω ελληνικώ στρατώ υπηρετούντες σήμερα Κύπριοι αξιωματικοί μετρούνται επί των δακτύλων της μιας χειρός. Να πήτε αυτά παρακαλώ και εις τους απουσιάζοντας συμμαθητάς σας. Σας διαβεβαιώ δια του επισημοτέρου τρόπου ότι είμαι και θα είμαι, πρόθυμος να σας παράσχω πάσαν σχετικήν πληροφορίαν, οσάκις θέλετε να μου την ζητήσετε. Χαί-

ρετε!"

Αναχωρώντας από την Κύπρο το ζεύγος Πανταζή πήρε μαζί του και την Ειρηνιά Σταυρή Πιπτάκα από την Κυθρέα, ηλικίας τότε 8 χρονών, με σκοπό να την υιοθετήσει αφού οι ίδιοι δεν είχαν παιδιά.⁽⁶⁾ Στο διάστημα που η νεαρή Ειρηνιά παρέμεινε στην Ελλάδα έγινε μάρτυρας της μεγάλης τιμής που απέδιδαν σε κάθε ευκαιρία οι κάτοικοι των Αθηνών στον πολεμιστή του 1897, του 1912-13 και του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου. Τις περισσότερες φορές μάλιστα τον υποδέχονταν όρθιοι και του παρείχαν πρωτοκαθεδρία. Εντυπωσιακός ήταν επίσης και ο καλλιγραφικός τρόπος που συνέτασσε τις επιστολές και τα κείμενά του. Στην Αθήνα η Ειρηνιά παρέμεινε για 4 περίπου χρόνια μέχρι το θάνατο του Φωτίου Πανταζή οπότε και επέστρεψε στην Κύπρο.

Οι πολύχρονες ταλαιπωρίες από τη συμμετοχή του στις πολυάριθμες πολεμικές εκστρατείες με την πάροδο του χρόνου επέδρασαν αρνητικά στην υγεία του. Αρχικά προσβλήθηκε από γάγγραινα και στη συνέχεια λόγω καρδιακών προβλημάτων οδηγήθηκε στον τάφο. Ο συνταγματάρχης Φώτιος Πανταζής πέθανε⁽⁷⁾ τελικά στις 10 Οκτωβρίου 1929 σε ηλικία 62 ετών από καρδιακή προσβολή. Τάφηκε με στρατιωτικές τιμές και με δαπάνες της πολιτείας, ελάχιστη ανταμοιβή των πολυτίμων υπηρεσιών που παρείχε προς το έθνος για 4 σχεδόν δεκαετίες.

1. Γεωργίου Α. Κορέλλη: "Οι πνευματικοί άνθρωποι της Κυθρέας", Ελεύθερη Κυθρέα, αρ. 13, Λευκωσία 1982, σελ. 183.

2. "Κυπριακός Φύλαξ": 16.2.1921

3. "Ελευθερία": 1.7.1925

4. "Ελευθερία": 11.7.1925

5. "Ελευθερία": 24.10.1925.

6. Χειρόγραφο σημείωμα του δασκάλου Χριστόδουλου Πέσσα ημερομηνίας 25.1.1993 όπου περιέχονται και πολλές άλλες πολύτιμες πληροφορίες

7. "Λαϊκή": 19.10.1929. "Ελευθερία": 12.10.1929. "Φωνή της Κύπρου": 12.10.1929.